

Головна > Бізнес > Контроль без перевірок: як податкова змінила правила гри у 2026

Бізнес 01 травня 14:02

Контроль без перевірок: як податкова змінила правила гри у 2026

Марина Мартинова
керівниця партнерки Magnet Legal Firm

Український бізнес більше не живе в очікуванні "візної перевірки". Тепер система працює інакше. Жодних попереджень та інспекторів із папками. Ризики тепер вираховуються автоматично, дані аналізуються алгоритмами, а сигнали про "неналежну обчашність" – це вже привід для донарахувань або запиту про документи.

Після запуску нового підходу за постановою № 854 у 2024 році держава офіційно перейшла до управління податковими компаніями-ризиками. Формально – це рух до прозорості та аналітики. Фактично – нова реальність контролю, у якій будь-яка помилка в звітності, "токсичний" контрагент або скарга колишнього співробітника можуть запустити перевірку, навіть якщо ви формально нічого не порушували.

Менше перевірок – не означає менше контролю

Запитання, яке підприємці ставлять найчастіше: чи справді держава зменшила тиск на бізнес? Частково – так, але не в тому сенсі, який усі очікували. Після впровадження експериментального проєкту за постановою № 854 ДПС відійшла від практики "ловити після факту". Тепер система працює превентивно – аналізує дані ще до початку перевірки.

Модель комплаєнс-контролю побудована на чотирьох типах ризиків:

- реєстрації – створення фактивних компаній або використання підставних осіб;
- звітності – несвочасна або некоректна подача звітів, суттєві розбіжності;
- сплати – затримки чи маніпуляції з оплатами, несплачені борги;
- декларування – невідповідність між оборотом, прибутком і податковим навантаженням.

Цей підхід формально зменшив кількість традиційних перевірок, але посилив контроль. Тепер платники оцінюються у реальному часі. Дані бізнесу з електронних сервісів постійно збираються з податковими масивами.

Цифрова держава бачить бізнес наскрізь

На кінець 2025 року понад 5,4 млн користувачів працювали через Електронний кабінет платника, де функціонує понад 130 сервісів. Через нього ДПС бачить практично все: фінансовий результат, борги, об'єкти оподаткування, зупинені податкові накладні, ризиковість контрагентів тощо.

Система СМКОР (система моніторингу податкових накладних) у реальному часі аналізує мільйони накладних на день. Вона співставляє дані продавців і покупців, оцінює відповідність господарських операцій логіці бізнесу, фільтрує незвичні обсяги поставання або підозрілі товари. У результаті компанія може потрапити до "зони ризику" ще до будь-яких контактів із податковою – просто через алгоритм, який знайшов невідповідність.

Перевірка через скаргу: робочий механізм

Ще один канал перевірок – скарги від фізичних осіб. Для ДПС офіційна письмова скарга споживача чи контрагента є достатньою підставою для перевірки. А в трудовій сфері Держпраці під час воєнного стану має право ініціювати позапланові заходи на основі звернення працівника про порушення його прав. Але потрібно додати документи, які це підтверджують.

Загальною статистикою про те, скільки саме перевірок стартує через скарги, немає, але на практиці цей механізм швидко дієвий. Для роботодавця він часто означає раптовий контроль одразу кількох органів – ДПС, Держпраці, іноді й Пенсійного фонду.

"Токсичний контрагент": найпідступніший тригер

Фактич з податкових спорів одностайні: ризиковий контрагент – ось найчастіша причина перевірок у системі комплаєнсу. Для податкової сама співпраця з таким партнером уже сигнал сумніву в реальності угоди, добросовісності платника та правомірності податкової вигоди.

Що може бути:

- зупинення чи блокування податкових накладних і розрахунків коригування;
- втрата податкового кредиту або проблеми з бюджетним відшкодуванням;
- запити на документи, пояснення;
- перевірка, донарахування, штрафи.

При цьому платник не відповідляє юридично за помилки контрагента. Але податкова може стверджувати, що він діяв без належної обачності, якщо не провів елементарну перевірку партнера і підписав угоду без аналізу.

Підстава для такого підходу – стаття 112 ПКУ, якщо платник мав можливість дотриматися правил, але не зробив цього, це може бути розцінене як його вина.

Фактично, перевірка "через контрагента" часто виглядає як ланцюг: блокування ПН - запит документів - підтвердження реальності операцій - темпова перевірка - судовий спір.

Як бізнесу захиститися

У боротьбі з податковим алгоритмом важчі аргументи "ми реальні" вже не працюють. Сьогодні захист базується не на словах, а на доказах обачності, які можна подати одразу:

- перевірені реєстраційні дані партнера, бенефіціари, ПДВ-статус, судова історія;
- документальне підтвердження реальної поставки товару чи надання послуги;
- логіка операції – наявність ресурсів, складів, працівників, транспорту;
- збережені запити, листування, акти та видаткові документи.

Така доказова база – це страховка в реальному часі. Якщо виникне спір або автоматичне блокування, її можна оперативно надати до податкової або суду. По суті, "обчашність" сьогодні – це щоденна записка, така ж, як платити рахунки чи звірити податковий кредит.

Українська податкова система перейшла з режиму "каральних рейдів" у цифровий моніторинг поведінки бізнесу. Дані стали головним доказом, як проти, так і на користь платника. І якщо для держави це крок до автоматизації, то для бізнесу – новий рівень відповідальності за кожного партнера, кожен чек і кожну звітність.

Податкова Перевірки Бізнес

